

**ТРАДИЦІЇ РЕДАКТОРСЬКОГО РЕМЕСЛА «ДОБРЕ ТЕМПЕРОВАНОГО КЛАВІРУ»
Й.С. БАХА У ФОРТЕПІАННОМУ ВИКОНАВСТВІ Ф. БУЗОНІ**

У царині фортепіанної спадщини минулого та сучасності існує чимало редакцій та рукописів поліфонічних творів «Добре темперованого клавiру», які являють собою невід'ємну культурологічну та художньо-естетичну цінність в історії мистецтвознавства та виконавського мистецтва.

Опираючись на фундаментальні праці О.Алексєєва, Н.Кашкадамової, Я.Мільштейна, Т.Шабаліної, спробуємо здійснити короткий семантичний аналіз традицій виконання прелюдій і фуг «ДТК» у редакторському ремеслі Ф. Бузоні.

Редакція прелюдій і фуг *Феруччіо Бузоні* була виконана в 1894 – 1987 рр. в Нью-Йорку у Г.Шімера (1 том); внаслідок вона увійшла до складу 20-томного зібрання клавiрних творів Баха, виданого у Брейткопфа і Гертеля в Лейпцігу під загальною редакцією Бузоні, Петрі та Муджеліні. 2 том був опублікований Бузоні тільки в 1916 році, в основному містив тільки теоретичні положення й висновки, його погляди на мистецтво поліфонізму. Редакція Ф. Бузоні була покликана втілити засадничо-нове виконавське трактування цієї музики. Бузоні не тільки вивірив текст (попередньо за кращими виданнями) безперечними виконавськими ремарками, вказівками та рекомендаціями, але й значно збагатив його розширеними коментарями, які не тільки розкривають розуміння ним стилю Баха, але і набувають значення цілої школи розвитку вищої майстерності фортепіанної гри. В цих коментарях викладені послідовні піаністичні принципи самого Бузоні, його погляди на природу фортепіанної гри, технічні проблеми та труднощі і т.ін. Редактор був суворим противником тлумачення музики Баха в руслі розповсюджених тоді різко контрастних манер інтерпретації – епігонсько-романтичної, при якій яскраво можна побачити гнучкі зміни ритміки, що надає виконанню чуттєвого характеру та консервативно-академічного, «об'єктивізованого», залишеного живого та безпосереднього відгуку інтерпретатора на емоційний зміст твору. Виконання Баха, за визначенням Бузоні, повинно бути «великим за планом..., широким та міцним, скоріше жорстким, аніж м'яким» [2].

Інтерпретаційні засади Бузоні у великій мірі були породжені зразком органного звучання. Він пропонував масштабну інтерпретацію, спрямовану на максимально наочне розкриття цілісної форми твору, задля чого відстоював терасовидне планування гучності звуку великими пластами і дотримання стійкості руху безрубатних відхилень. (Ніде правди діти, трактування Баха як, перш за все, органіста – це відгомін романтичної тенденції до монументалізації образу геніального композитора). Та не менш важливою, ніж архітектоніка, була для Бузоні індивідуалізація інтонаційного розвитку мелодійних ліній у поліфонічній фактурі і для її досягнення піаніст застосовував у своїй редакції деталізовану та різноманітну артикуляцію.

Відштовхуючись від «Добре темперованого клавіру», Ф. Бузоні таким чином заклав фундамент у розвитку сьогоднішньої фортепіанної техніки. В циклі поліфонічних творів він переслідував подвійну мету, яку він виклав у «Вступному слові» до видання: «Необхідність у більш повній у всіх відношеннях та стильовій редакції «Добре темперованого клавіру» спонукала автора докласти до досвіду педантичну добросовісність... Справжня обробка переслідує і подальшу ціль – перетворити цей вдячний матеріал в широку за охопленням вищу школу фортепіанної гри...» [5].

У трактуваннях багатьох прелюдій і фуг відчуваються зв'язки з традиціями великого романтичного мистецтва, зокрема Ф. Ліста.

У своїй редакції Ф. Бузоні приділяв значну увагу аналізу форми та структури прелюдій і фуг, тематичним зв'язкам, поліфонічним проблемам тощо. Формальний аналіз нерозривно був пов'язаний з розкриттям образно-емоційного змісту п'єс, поетичні аналогії та порівняння послуговувались не тільки важливим засобом для пробудження творчої фантазії виконавця-інтерпретатора, але й засобом об'єднання в єдине ціле композиційних та інтерпретаційних проблем. Тенденція до масштабного мужнього виконання призвела до зайвої нарочитості інтерпретації та жорсткості звучання, збільшення ролі поп-легатної гри до принципової відмови від «співу на фортепіано». Цей його полемічний демарш у свою чергу породив шалене обурення прихильників наспівного фортепіано, яке засліплювало їх і не давало об'єктивно оцінити загальний сенс редакції Бузоні [1].

Музика Баха була для Ф. Бузоні однією з найважливіших підвалин фортепіанного мистецтва і через те, творчо переосмислюючи бахівську ідею про педагогічне призначення «Добре темперованого клавіру», він трактував цей цикл як універсальну вищу школу фортепіанної гри, виховуючи на матеріалі прелюдій і фуг не тільки глибоке розуміння музики і поліфонічну майстерність, але й найрізноманітніші технічні навички. Однак полемічна спрямованість редакції Бузоні проти романтичного пафосу «елегантної сентиментальності» привела піаніста до деяких перебільшень. Це виявилось не стільки навіть в самих редакціях творів, скільки у різних висловлюваннях редакторської передмови та коментарів. Проте треба підкреслити: редакція Бузоні залишається на сьогоднішній день одним з найвизначніших мистецьких тлумачень музики Баха, яка внесла свій вклад в історію виконання бахівських творів, що не вкладається в жодні стандарти та існує поза стереотипним мисленням в мистецькому континуумі сучасної теорії і практики фортепіанного виконавства.

Література

1. Алексеев О. Історія фортепіанного мистецтва: посібник в 3-х чч. / О.Алексеев. – Ч.1 і 2. – 2-е вид., доп. – М. : Музика, 1988. – 415 с.
2. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавійно-струнних інструментах: навч. посіб. / Н.Кашкадамова. – Тернопіль : СМП «АСТОН», 1998. – 300 с.
3. Курковський Г. Виконання клавірних творів на фортепіано (Й.С.Бах – ДТК) / Г.Курковський // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. – 2013. – Вип. 101. – С. 74-109.

4. Мілка А., Шабаліна Т. Цікава Бахіана / А.Мілка, Т.Шабаліна. – 2-е вид., перероб. та доп. – Вип.1. – Спб.: «Композитор», 2001. – 208 с.
5. Мільштейн Я. Добре темперований клавір та особливості його виконання / Я.Мільштейн. – М.: Вид. дім «Класика-XXI», 2004. – 352 с.
6. Фейнберг С. Піанізм як мистецтво / С.Фейнберг. – М.: Вид. дім «Класика-XXI», 2003. – 340 с.
7. Шабаліна Т. Рукописи Й.С.Баха: Ключі до таїнств творчості / Т.Шабаліна. – Спб.: Вид. «Logos», 1999. – 140 с.
8. Швейцер А. Йоганн Себастьян Бах / А.Швейцер. – М.: Вид. дім «Класика-XXI», 2011. – 808 с.
9. Bach J.S. The first twenty-four Preludes and Fugues of Well-Tempered Clavichord / J.S.Bach / revised, annotated, and provided with parallel examples and suggestions for the study of modern pianoforte-technique by Ferruccio B. Busoni. – Band I. – New York: G.Schirmer Inc. – 156p.

УДК 780.616.432:37.015.311

ЗАДОРЖНИЙ І.З., КАЧУР М.М.
Мукачівський державний університет

ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФОРТЕПІАННОГО РЕПЕРТУАРУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОЇ ГАЛУЗІ

У сучасних умовах визначення шляхів розвитку професійної музичної освіти, музичної педагогіки, технологій музичного навчання, апробації і застосування методик навчання гри на фортепіано, важливим є усвідомлення специфіки використання репертуару, побудованого на жанрах народно-пісенної творчості. У фортепіанній музиці відображається взаємодія різних стилістичних, жанрових та композиційно-структурних принципів, відбувається збагачення змісту, жанрів та форм, що є на сьогодні надбанням музичної культури та важливим предметом музично-педагогічного процесу.

Слід відзначити, що в практиці навчання гри на фортепіано педагоги широко впроваджують вивчення творів М. Лисенка, С.Людкевича, Я. Степового, Л. Ревуцького, В. Косенка, В. Барвінського, Б.Лятошинського, М. Колесси, в яких композитори використовують мелодику, теми та багатожанрову палітру українського музичного фольклору. Цікаву сторінку представляє жанр веснянок, які складають основу ряду фортепіанних творів М.Вериківського («Коло», «Зелений шум», «Ягілочка»).

Різноманітність народно-пісенної творчості зумовила інтенсивне творення жанрового спектру української фортепіанної музики, до яких слід віднести пісню, танець, марш, жанри лірики та епосу (елегія, ноктюрн, поема, балада, легенда) [1, с.307–345]. На основі жанрового підходу відбувається закріплення смислу знакової системи музичної мови, інтонації, метро-ритміки того чи іншого жанру, формування досвіду інтерпретації відповідного змісту фортепіанних творів, що в цілому забезпечує збереження зв'язків з народно-пісенними традиціями народу, усвідомлення нового трактування фольклорних елементів у композиторській творчості.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>